

15 di anj

forum partitsipativ ti niintari
ti realizarea a ăndrepturilor a
comunitătslor

2011-2025

DI IDEI PĂNĂ DI REALIZTSII

Republica Machidunia di Nord ari asigurată largu cadru leghislativ shi mari numir di institutsii cari adună găile ti niintari shi apurari a ăndrepturilor atselor cari pricad a comunitătslor. Ma sh-pi ninga atsea, praxa priadusi ta s-fundeadză un organ consultativ tu cari atselor cari pricad a comunitătslor va lă si da posibilitati activ s-partitsipeadză tu protsesili ti creari politichi shi adutseari detsizii.

Recomandări a Analtului Comesar ti minorităts natsionali tu OSCE ti efectiv partitsipari a minoritătslor natsionali tu bana publică, anlu 1999

Forumlu partitsipativ ca mehanizmu, ca idei inshi di Recomandărli al Lund, tu cari s-dămăndă statili s-fundeadză organi consultativi tu respectiv cadru institutsional, cari va s-ufilisească ca modusi ti dialog anamisa di organili guvernamentali shi minoritătsli natsionali.

Shedintsă consultativă a Forumlui partitsipativ
14 di andreu, anlu 2011

La anlu 2011 Aghentsiati realizaria ăndrepturilor a comunitătslor, sustsănută di Misia al OBSE tu Scopia, ahurheashti initsiativă ti fundari Forum partitsipativ ti niintari ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor, pit cari s-deadi posibilitati ti comunicatsii directă, dialog shi colaborari a comunitătslor cu competentili organi shi institutsii di stat shi a lor activ partitsipari tu protsesili ti creari politichi shi adutseri detsizii.

Ambasador Chilian Val, shef a Misiiljei al OBSE tu Scopia

„Ma multu di ună detsenii Misia cu pirifanilji lu sustsăni Forumlu partitsipativ, unica platformă cari li uniteadză comunitătsli diferenti, lu ănsănătusheadză dialoglu shi priadutsi ti ma incluzivă shi ma cohezivă sotsieatati.”

Dalibor Chitanovich, director a Aghentsiiljei ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor

„Forumlu partitsipativ easti importantu mehanizmu tu ănsănătusharea a respectului a Republica Machidunia di Nord ăn cadur a Uniiljei Europeană shi ti dishtiptari a conshtintsăljei ti lipsitura ti ămbunari a situatsiiljei a comunitătslor minoritari shi a lor activ partitsipari tu crearea politichi shi adutsearea detsizii.”

CADUR LEGHISLATIV SHI METODOLOGHII TI LUCRU

“

Aghentsia ti realizari a
ăndrepturor a comunitătslor
easti ună di putsănili institutsii tu
Europa cari u ănlje shi u realiză
recomandarea ti fundari ahtari
turlii di organ consultativ.

”

Alan Filips

persoana cari u deadi ideia
ti Forumlu 1947 - 2023

Cadur leghislativ:

Forumlu partitsipativ easti fundat cu “Nomlu ti niintari shi apurari a ăndrepturor atselor cari pricad a comunitătslor cari suntu ma niheam di 20% di populatsia tu Republica Machidunia” (anlu 2008). A lui functsii nica ma multu ănsănătusheadză la anlu 2020 cu Nomlu ti ăndrepturli a comunitătslor cari suntu ma niheam di 20% di populatsia tu Machidunia di Nord.

Misii:

Niintari ti realizarea a ăndrepturor a comunitătslor pit ma mari partitsipari atselor cari pricad a comunitătslor tu protsesili ti creari politichi shi adutseari detsizii, cum shi alăxeari experientsi shi practichi pozitivi tu sfera di niintari shi apurari a ăndrepturor a comunitătslor.

Metodologhii ti lucru:

Forumlu partitsipativ easti organ niformal shi consultativ, cari easti independentu di Aghentsia ti realizari a ăndrepturlor a comunitătslor.

Ari nai ma multu 35 di membri: reprezentantsă a institutsiilor relevante pi nivel tsentral cari suntu competenti s-lucreadză ti niintari, realizari shi apurari a ăndrepturlor a comunitătslor, shi reprezentantsă a organizatsiilor niguvernamentali, cari cu a lor scupo strategic s-alumtă ti apurari, niintari shi realizari a ăndrepturlor a comunitătslor, cum shi promovari a relatsiilor interechnitsi shi cohezia tu sotsietatea.

Organi a condutsiriljei di stat shi institutsiili pi nivel tsentral cari suntu prezenti tu Forumlu partitsipativ:

1) Aghentsia ti realizari a ăndrepturlor a comunitătslor; 2) Comitet ti relatsii interechnitsi – Parlament ali Machidunia di Nord; 3) Ministeriat ti relatsii interechnitsi; 4) Ministeriat ti educatsii shi shtiintsă; 5) Directsii ti afirmari shi niintari a culturăljei atselor cari pricad a comunitătslor – Ministeriat ti relatsii interechnitsi; 6) Directsii ti developari shi niintari a educatsiiljei pi limbili atselor cari pricad a comunitătslor – Ministeriat ti relatsii interechnitsi; 7) Ministeriat ti ăndreptu; 8) Ombudsman; 9) Comisii ti azăptăseari shi apurari di discriminari; 10) Ministeriat ti ăntribări europeni; 11) Ministeriat ti lucrări externi; 12) Ministeriat ti politică sotsială, demografi shi tiniri; 13) Ministeriat ti condutsiri locală; 14) Coordinator national ti strateghii natsională ti Romi shi 15) Ministeriat ti cultură shi turizmu.

Organizatsii niguvernamentali cari suntu prezenti tu Forumlu suntu:

1) comunitatea ănturtsească; 2) comunitatea armănească; 3) comunitatea sârbească; 4) comunitatea a Romilor; 5) comunitatea a Boshnjatslor; shi 6) alti comunităts cari băneadză tu Republica Machidunia di Nord.

IMPORTANTI AMINTATITSI

Forumlu partitsipativ ari mari importantsă tu adrarea lobi ti initsiatiivi shi solutsii cari u niinteadză shi u promoveadză apurarea a ândrepturlor a comunitătslor minoritari, cu tsi direct ică indirect da contributsii tu crearea politichi tu institutsiili relevanti. Cu atsea, el da mari contributsii ti:

- Ansânătushati capatsiteti a organizatsiilor niguvernamentali shi a lor ligari tu mreji ti proiecti comuni;
- Activari a Fondului a Aghentsiiljei ti realizari a ândrepturlor a comnitătslor ti programi shi proiecti shutsăti cătră ândrepturli a comunitătslor shi niintari a relatsiilor interetnitsi;
- Transformari a educatsiiljei experimentală pi limba a Boshnjatslor tu educatsii regulară;
- Implementari a examenilor optsionali “Limba shi cultura a Sărghilor” shi “Limba shi cultura a Turtsălor”;
- Crishteari a numirlor a Manualilor ti educatsia regulară shi optsională pi limbili a comunitătslor;
- Aprucheată Strateghia Natsională ti ună sotsietati shi interculturalizam;
- Nău canal MTV4 shi crishteari a emitatăljei programă pi limba ânturtsească, a Romilor, sârbească, armănească shi pi limba a Boshnjatslor.

IMPORTANTI RECOMANDĂRI – JGLJOATI YINITOARI

- Revizii completă a metodologiiljei ti lucru a Forumlui partitsipativ.
- Asigurari ma mari shi proactivă partitsipari a organizatsiilor niguvernamentali shi institutsiili.
- Ansânătushată comunicatsii shi colaborari cu institutsiili guvernamentali cu scupo ma mari realizari a recomandărlor di la Forumlu partitsipativ.
- Stimulari a institutsiilor s-li sustsănă proiectili cari u promoveadză realizarea a recomandărlor a Forumlui.
- Ma buna vizibilitati a Forumlui pit informatsii ordinari până la mediumili, ma activ ufiliseari a mrejiilor sotsiali shi mediumili pi limbili a comunitătslor minoritari.

SHEDINTSI A FORUMLUI PARTITSIPATIV 2011 - 2025

2011	Shedintsă constitutivă a Forumului artitsipativ
2012	▪ Compatibil shi egal prezentsă a comunitătslor, nidiscriminari, ăndrepturi a omlui shi pulitsii. ▪ Situatsia cu educatsia shi prăxearea atselor cari pricad a comunitătslor sum 20% tu Republica Machidunia di Nord.
2013	▪ Alăxeri shi explicări a actilor leghislativi ligati cu comunitătsli shi identificari mehanizmi ti comunicari a comunitătslor cu organili a condutsiriljei di stat. ▪ Prezentsă a comunitătslor pit mediumili shi analiză a situatsiiljei cu organizatsiili niguvernamentali cari tu statutlu au determinată competentsi ti realizari lucri ligati cu realizari ti niintari shi apurari a ăndrepturilor a comunitătslor minoritari. ▪ Compatibil shi egal prezentsă a comunitătslor minoritari ▪ Implementari a ăndreptului ti partitsipari efectivă a comunitătslor tu bana culturală.
2014	▪ Ynears pănă di fonduri shi granturi ti sustsănniri a sectorlui tsivil di comunitătsli. ▪ Realizari shi apurari a ăndrepturilor a comunitătslor pi nivel local. ▪ Realizari a ăndreptului ti prezentsă tu mediumili shi ăndreptul ti informari a comunitătslor pi nivel local. ▪ Determinari a nivelui a implementatsiiljei a ăndreptului a comunitătslor s-partitsipeadză tu bana culturală pi nivel local.
2015	▪ Sesii ti adrari plan ti membrilji a Forumului partitsipativ. ▪ Multiculturalizmu shi integrari a sotsietatiljei a curi bază easti diverzitatea. ▪ Băgari tu praxă a Conventsiiiljei ăncadrată ti apurari a minoritătslor natsionali. ▪ Niintari a cadurlui leghislativ shi institutsional ti realizari a ăndrepturilor a comunitătslor.
2017	▪ Niintari ti ma eficas functsionari a Forumului partitsipativ shi creari cadur ti activitătsli tu yinitor. ▪ Ambunari a calitetlui a educatsiiljei pi limbili a comunitătslor minoritari.

2018	▪ Sustsăniri a Ministeriatlui ti cultură ti realizarea shi niintarea a ăndrepturilor culturali a comunitătslor. ▪ Egal shi compatibil prezentsă a comunitătslor pi nivel national. ▪ Egal shi compatibil prezentsă a comunitătslor pi nivel local.
2019	▪ Cadur leghislativ shi importantsa a reghistrariljei a populatsiiljei ti atselji cari pricad a comunitătslor. ▪ Natsărt-textu a Strateghiiljei Natsională ti developari a contseptului ună sotsietati ti tuts shi interculturalizam.
2021	▪ Finansari a organizatsiilor niguvernamentali. ▪ Partitsipari a tinirlor shi activizam a tinirlor. ▪ Functsiionalitatea a comisiilor ti relatsii interetnitsi.
2022	▪ Rezultatili di reghistrarea di la anlu 2021 shi a ljei influentsă pisti comunitătsli minoritari shi cohezii a sotsietatiljei. ▪ Analiza a situatsiiljei cu educatsia pi limbili a comunitătslor minoritari. ▪ Andrepturli a comunitătslor minoritari shi Strateghia Natsională ti ună sotsietati ti tuts shi interculturalizam.
2023	▪ Sesii izolatsionă ti tinjiseari a functsiionalitatiljei a Forumlui partitsipativ. ▪ Azăptăseari shi apurari di discriminari pi bază di pricădeari etnică. ▪ Partitsipari tu politica a muljerlor di comunitătsli tu Machidunia di Nord: Posibilităts shi provocări. ▪ Sesii ti verificari a protilor rezultati di analiza ti functsiionalitatea a Forumlui partitsipativ.
2024	▪ Analiză a functsiionalitatiljei, efectivitatea shi agiundzerli a Forumlui partitsipativ.
2025	▪ Roljea a comunitătslor minoritari tu ănsănătusharea a coheziiljei tu sotsietatea – Consiliu ali Europa

Editor:

Aghentsii ti realizari a ăndrepturilor a
comunitătslor

Str. "Filip Vtori Machedonschi", nr. 11,
etaj 1, 1000 Scopia
Tel: 02/3253-970
e-mail: contact@aopz.gov.mk
www.aopz.gov.mk

Tradutsiri:

CONSTAN DOOEL

Tehnoredactari:

Rating Agency

Scopia, brumar, anlu 2025

Finansată di:

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Skopje

